

Arkeologisk schaktövervakning i

Kv KANSLIET

vid schaktning för fjärrvärme i stadslager
RAÄ 68, Falu stad och kommun, Dalarna

Arkeologisk rapport 2013:11

Anna Lögdqvist

Arkeologisk schaktövervakning i

Kv KANSLIET

vid schaktning för fjärrvärme i stadslager
RAÄ 68, Falu stad och kommun, Dalarna

Anna Lögdqvist

Dalarnas museum
Arkeologisk rapport 2013:11

Renritning: Anna Lögdqvist

Form: Eva Carlsson

Framsida: I schaktet som grävdes från Nybrogatan in mellan husen på kv. Kansliet iaktogs framförallt påförda sand-/gruslager samt en äldre markhorisont. Bilden är tagen från sydöst. Fotograf: Anna Lögdqvist

Rapporten kan beställas från Dalarnas museum, Box 22, 791 21 FALUN
tfn 023-76 55 00, fax 023-283 58, e-post info@dalarnasmuseum.se

© Lantmäteriet i2012/1270

© Dalarnas museum 2013

Tryck: Dalarnas museum, Falun, 2013

ISSN 1400-8815

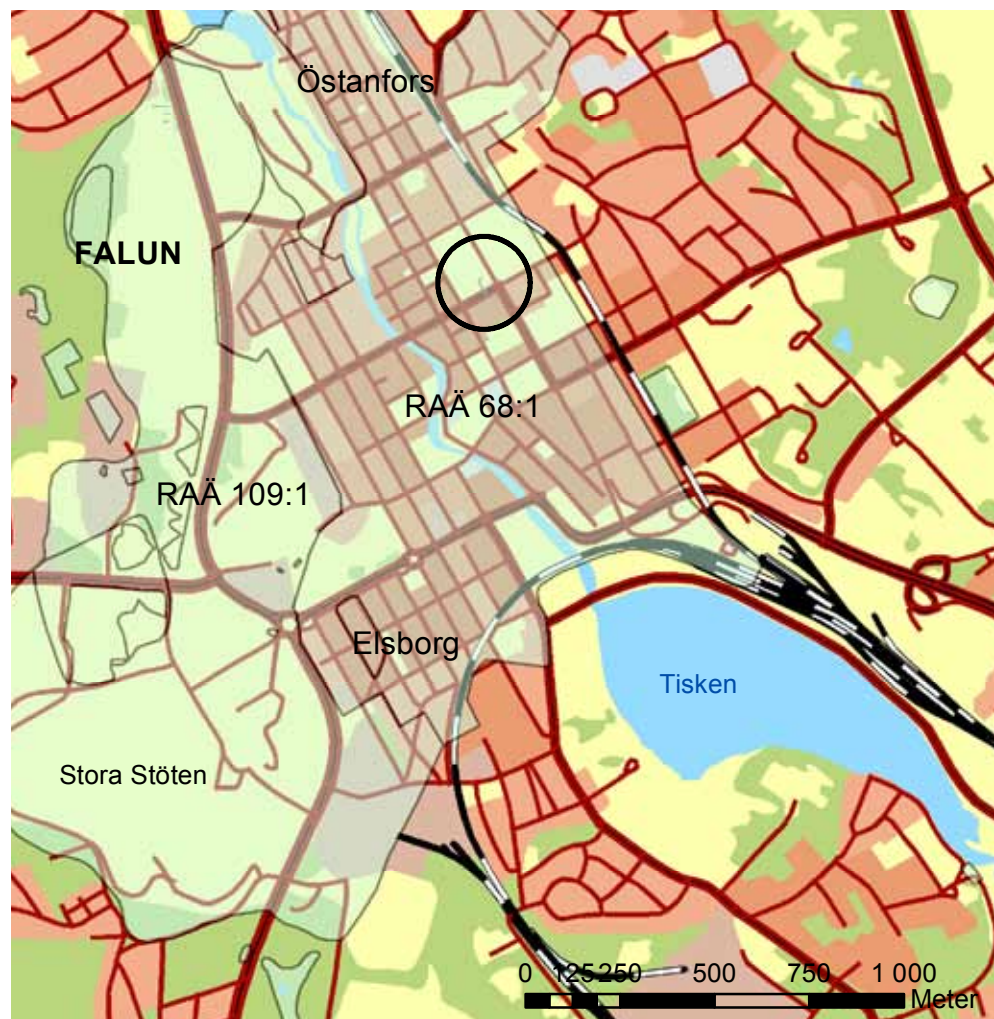
Innehåll

Inledning	5
Syfte.....	6
Metod.....	6
Kunskapsläge.....	6
Undersökning.....	7
Tolkning	8
Måluppfyllelse.....	8
Sammanfattning	8
Referenser.....	8
Tekniska och administrativa uppgifter.....	9
Figurförteckning.....	10

Inledning

I samband med grävning för fjärrvärme i kvarteret Kansliet och i Nybrogatan genomförde Dalarnas museum en arkeologisk förundersökning i form av schaktövervakning, i enlighet med länsstyrelsens beslut dnr 431-5354-2012 (figur 1). Schaktövervakningen genomfördes vid två tillfällen i september 2012. Arkeologisk personal på platsen var Eva Carlsson och Anna Lögdqvist. Uppdragsgivare var Falu Energi och Vatten.

Figur 1. Utsnitt ur fastighetskartan över Falu kommun. Stora delar av Falun utgörs av fornlämning, här med ljusgrön färg. Det område där stadslager från Faluns äldsta tid kan förväntas är registrerat som RAÄ-nr 68:1. Det aktuella exploateringsområdet ligger inom den svarta cirkeln. Skala 1:20 000.

Det aktuella exploateringsområdet ligger inom fornlämning nr 68:1 i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister för Falu stad. Fornlämningen utgörs av Faluns äldre stadslager (figur 1).

Syfte

Syftet med schaktövervakningen var att närmare klargöra fornlämningsförhållandena inom angiven del av ledningsschaktet, samt bilda underlag för beräkning och omfattning av en eventuell särskild undersökning.

Metod

Delar av schaktningsarbetet följdes av en arkeolog, men större delen av schaktet undersöktes och dokumenterades efter att schaktet grävts på djupet. Schaktväggarna rensades för hand, beskrevs samt dokumenterades. På schaktets botten hade en ca 0,02 m tjock sandbädd lagts ut vid den arkeologiska besiktningen, därför kunde inte schaktets botten undersökas i sin helhet. Schaktet mättes in manuellt utifrån intilliggande byggnader samt väg.

Den södra delen av schaktet, delen som gick över Nybrogatan, grävdes natetid för att inte hindra trafiken alltför mycket. Även om grävmaskinen lyste med strålkastare ner i schaktet var det naturligtvis svårt att schaktövervaka p.g.a. det dåliga ljuset.

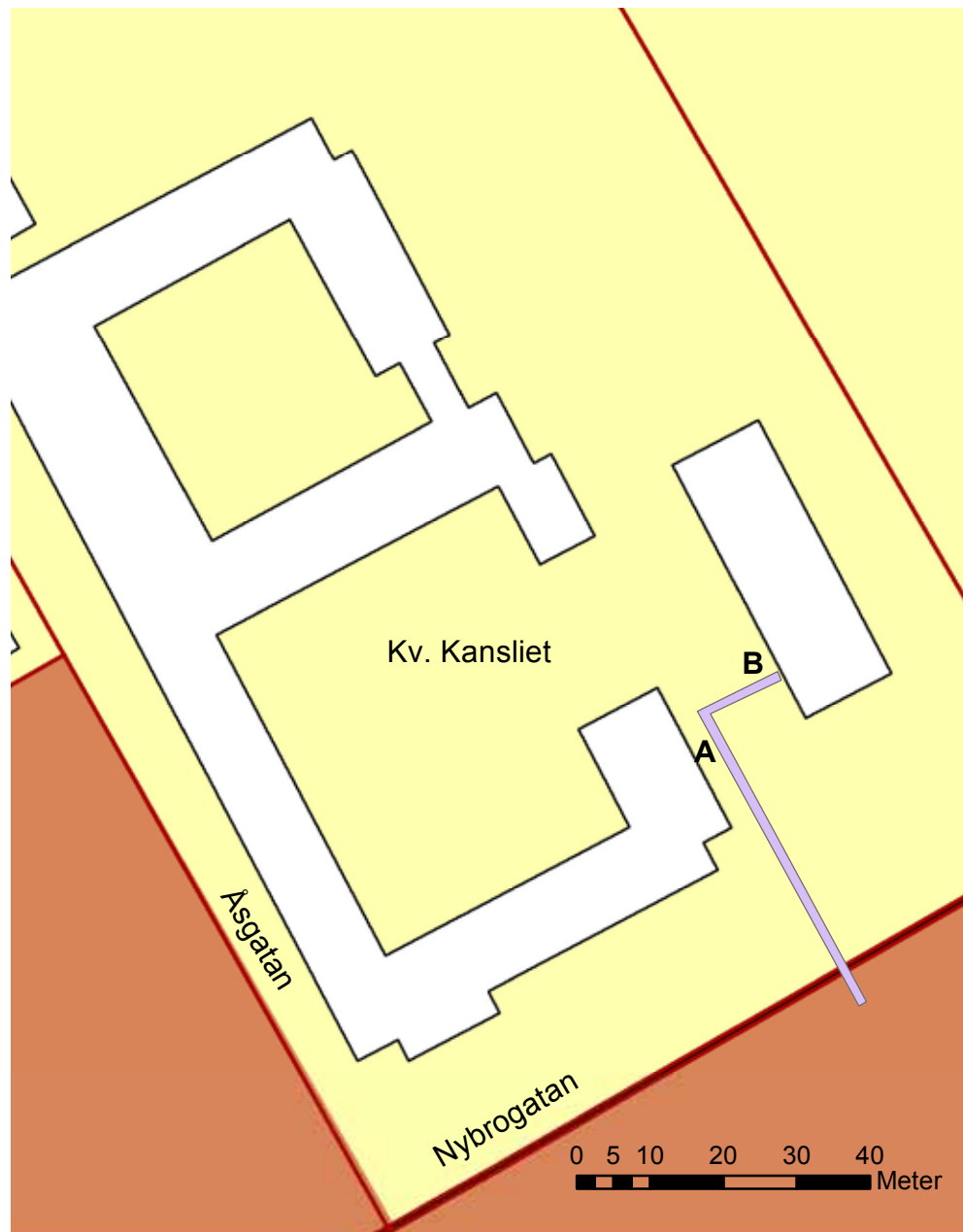
Kunskapsläge

Kv. Kansliet ligger inom Falu stads äldre delar öster om Åsgatan och ingår i RAÄ-nr 68:1 vilket motsvarar Faluns äldre stadslager, d.v.s. det område inom vilket anläggningar och/eller kulturlager som hör ihop med Faluns äldsta faser kan finnas bevarade under marken.

Åsgatan följer den ås som löper genom staden, parallellt med Faluån. Åsen var tidigt en naturlig färdväg genom Falun och den har sannolikt varit bebyggd tidigt (Carlsson 1992). På den äldsta kartan över Falun, från 1628, finns schematiska markeringar i kvarteret Kansliet vilka har tolkats som bebyggelse. Således vet vi att kvarteret Kansliet varit bebyggt åtminstone sen 1600-talet. Det har tidigare genomförts en förundersökning i kvarteret, i samband med att länsstyrelsen planerade att bygga en ny entré mot Åsgatan (Carlsson 1992). Bevarade kulturlager i två nivåer kunde konstateras i samband med förundersökningen. Det äldsta härrörde troligen från tiden före Falu stads reglering på 1640-talet. Även rester efter en trolig husgrund, syllstenar och delar av ett bjälklag, som kan ha uppförts under 1600-talets senare del påträffades då.

I samband med markarbeten för fjärrkyla och -värme schaktövervakades ett område parallellt med Nybrogatan i parken Kronbergs Minne (Lindberg 2009). Parken ligger i direkt anslutning till det nu aktuella exploateringsområdet och de nya ledningarna kopplades på de tidigare nedgrävda i parken. Där bestod marken framförallt av påförda fyllnadsmassor bestående av gråbrun lera uppblandat med morän.

Figur 2. Det undersökta schaktet i kv. Kansliet var ca 60 m långt. Vid "A" fanns en sentida nedgrävning. Vid "B" fanns lera mot botten av schaktet, det är dock osäkert om det var naturlig, opåverkad mark eller lera som kommit dit i samband med att huset byggdes. Skala 1:1 000.

Undersökning

Det schakt som var anvisat för schaktövervakning var närmast L-format, ca 60 m långt och sträckte sig från kanten av parken Kronbergs Minne, över Nybrogatan och in mellan husen i kvarteret Kansliet. Schaktet var ca 1,0–2,0 m brett och omkring 1,0–1,3 m djupt (figur 2). Schaktet grävdes inte ner i naturligt mark, förutom möjligen under Nybrogatan. Det var dock omöjligt att avgöra med säkerhet eftersom den delen grävdes nattetid.

Under Nybrogatan bestod lagren i huvudsak av slaggutfyllnad. I mitten av vägen och mot norra sidan fanns moränsand ner till ca 1,0 m djup. Därunder fanns leriga men troligen kulturpåverkade lager ner till ca 1,3 m.

Från Nybrogatan och in mellan husen i kv. Kansliet syntes en äldre marknivå bestående av ett humöst lager med sand, kol, småsten och rötter ca 0,7 m

under dagens marknivå. Denna äldre marknivå syntes till och från inom hela schaktsträckan och det humösa lagret fortsatte ner till schaktets botten. Ovan detta lager fanns påförda gruslager bitvis med inslag av tegel och murbruk.

En större nedgrävning fylld med slagg noterades i den östra schaktkanten (A). Nedgrävningen var minst 4,0 m bred.

Närmast huset fanns lera ca 1,0 m ner i schaktet (B). Leran var grå och fuktig, men det var svårt att avgöra om det var naturlig mark eller lerlagret tillkommit i samband med byggandet av huset. Här fanns även många korsande ledningsschakt varför de äldre lagren var genomgrävda.

Tolkning

En nedgrävning med oklar funktion fanns inom schaktet (A), denna var fylld med slagg och var nedgrävd genom den äldre marknivån samt överliggande gruslager, varför den troligen inte är speciellt gammal. Möjligen från 1900-tal.

Inga kulturlager eller anläggningar som antogs höra samman med fornlämningen påträffades inom schaktet. Till större delen grävdes schaktet inte ner till naturlig mark varför äldre kulturlager och/eller konstruktioner fortfarande kan finnas under den aktuella nivån. Inga ytterligare arkeologiska insatser krävs för det aktuella arbetsföretaget.

Måluppfyllelse

Följande mål uppfylldes inom ramen för förundersökningen:

- Profilväggarna har dokumenterats
- Fornlämningsförhållandena inom det aktuella schaktet har klargjorts.
- Arbetet har genomförts inom givna tids- och kostnadsramar

Sammanfattning

I samband med grävning för fjärrvärme i kvarteret Kansliet och i Nybrogatan genomförde Dalarnas museum en arkeologisk förundersökning i form av schaktövervakning, i enlighet med länsstyrelsens beslut.

Schaktet var närmast L-format, ca 60 m långt och sträckte sig över Nybrogatan in mellan husen i kvarteret Kansliet. Schaktet var ca 1,0–2,0 m brett och omkring 1,0–1,3 m djupt. Schaktet grävdes till större delen inte ner i naturligt mark.

Inga kulturlager eller anläggningar som antogs höra samman med fornlämningen påträffades inom schaktet. Till större delen grävdes schaktet inte ner till naturlig mark varför äldre kulturlager och/eller konstruktioner fortfarande kan finnas under den aktuella nivån. Inga ytterligare arkeologiska insatser krävs för det aktuella arbetsföretaget.

Referenser

- Carlsson, E. 1992. Arkeologisk förundersökning i kv Kansliet, Falu stad och kommun. Arkeologisk rapport 1992:3. Dalarnas museum. Stencil.
- Lindberg, K-F. 2009. Arkeologisk schaktövervakning i Falu centrum vid schaktning för fjärrkyla genom RAÄ68 och 109 i Falu stad och kommun, Dalarna. Dalarnas museum Arkeologisk rapport 2009:13. Falun.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	431-5354-2012
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2012-07-12
Socken:	Falu stad
Fornlämning, raä nr:	68:1
Fastighet:	Kv. Kansliet
Koordinater, SV (RT 90, 2,5 gon V):	x672 1400, y1490366
Inmätning:	Manuell
Uppdragsgivare:	Falu Energi och Vatten
Utförandetid:	10-18 september 2012
Schaktlängd:	ca 60 m
Fälttid:	6 timmar
DM projektnummer:	1502
DM diarienummer:	109/12
Arkeologisk personal:	Eva Carlsson Anna Lögdqvist
Fältarbetsledare:	Anna Lögdqvist
Projektansvarig:	Anna Lögdqvist

Dokumentationsmaterialet bestående av 4 digitala bilder förvaras på Dalar-
nas museum. Inga fynd tillvaratogs.

Figurförteckning

- Figur 1. Utsnitt ur fastighetskartan över Falu kommun. Stora delar av Falun utgörs av fornlämning, här med ljusgrön färg. Det område där stadslager från Faluns äldsta tid kan förväntas är registrerat som RAÄ-nr 68:1. Det aktuella exploateringsområdet ligger inom den svarta cirkeln. Skala 1:20 000.
- Figur 2. Det undersökta schaktet i kv. Kansliet var ca 60 m långt. Vid "A" fanns en sentida nedgrävning. Vid "B" fanns lera mot botten av schaktet, det är dock osäkert om det var naturlig, opåverkad mark eller lera som kommit dit i samband med att huset byggdes. Skala 1:1 000.

Dalarnas museum

Postadress

Box 22, 791 21 Falun

Besöksadress

Stigaregatan 2-4, Falun

Tel 023-76 55 00

info@dalarnasmuseum.se

www.dalarnasmuseum.se